

Internering in België. Enkele statistische gegevens

J. Goethals*

Wie verdacht wordt van of veroordeeld voor het plegen van een misdaad of wanbedrijf en zich bevindt in een staat van krankzinnigheid, een ernstige staat van geestesstoornis of zwakzinnigheid die hem (haar) ongeschikt maakt tot het controleren van zijn (haar) daden kan krachtens de *wet van 1 juli 1964* (die de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers vervangt) worden geïnterneerd. Deze internering is geen straf, maar een maatregel van sociaal verweer en een beveiligingsmaatregel van onbepaalde duur die zijn rechtvaardiging haalt uit het argument dat de maatschappij moet beschermd worden tegen de geestesgestoorde delinquent.

1. Inleidende bemerkingen

a. De internering van verdachten

Minstens twee voorwaarden dienen vervuld te zijn vooraleer een verdachte kan worden geïnterneerd. Het delict dat werd gepleegd dient een misdaad of een wanbedrijf te zijn (internering kan nooit worden gelast voor een overtreding) (art. 7), en de betrokkene dient zich op het ogenblik van de berechting te bevinden in een staat van krankzinnigheid, een ernstige staat van geestesstoornis, of een staat van zwakzinnigheid die hem ongeschikt maakt tot het controleren van zijn daden (art. 1), en waardoor hij geacht wordt gevaarlijk te zijn voor de maatschappij.

De internering van een verdachte kan in de regel slechts uitgesproken worden door een rechterlijke macht (art. 7), hetzij door een onderzoeksgerecht, hetzij door een vonnisgerecht, en dit in elke stand van het geding, 'tenzij het een politieke misdaad, een politiek wanbedrijf of een persdelict betreft'. In deze gevallen mag enkel het Hof van Assisen de internering gelasten. In geval van fiscale misdrijven kunnen de onderzoeksgerechten geen internering gelasten. Tevens kunnen zowel de onderzoeks- als de vonnisgerechten gelasten dat deskundigen zullen gehoord worden (art. 9, eerste alinea). De wet voorziet zelfs een speciale procedure, in het kader waarvan een tegensprekelijk deskundigenonderzoek wordt georganiseerd: de inobservatiestelling (art. 1 tot en met 6). Maar ook buiten de speciale procedure van de inobservatiestelling kunnen, volgens de regels van het gemeenschappelijk strafprocesrecht, deskundigen aangesteld worden.

Sinds de wet van 1 juli 1964 is de interneringsbeslissing een beslissing tot een maatregel, die principieel een onbepaalde duur heeft. Deze onbepaaldheid strekt ertoe enerzijds de controle op de geïnterneerden te kunnen waarborgen zolang dit voor de bescherming van de maatschappij geboden is, en anderzijds de mogelijkheden voor zijn behandeling niet binnen tijdslimieten te begrenzen.

---

* Eerst-aanwezend assistent, Faculteit Rechtsgeleerdheid K.U. Leuven.

De geïnterneerde of zijn advocaat kunnen hoger beroep instellen tegen beslissingen van de vonnisgerichten of de onderzoeksgerechten m.b.t. de internering, overeenkomstig de gemeenrechtelijke procedureregels (art. 8).

Eénmaal de internering uitgesproken vallen alle geïnterneerden onder de bevoegdheid van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij (C.B.M.). Sinds 1964 bestaat in elke psychiatrische afdeling van de strafinrichtingen een dergelijke commissie, samengesteld uit een werkend- of eremagistraat, die voorzitter is, een advocaat en een geneesheer. Een ambtenaar wordt als secretaris toegevoegd (art. 12). De Procureur des Konings neemt deel aan de zittingen van de commissie, zonder evenwel aan de beraadslagingen te mogen deelnemen (art. 16). Ook vertegenwoordigers van reclasserings- en voogdijdiensten die door de Minister van Justitie zijn erkend, kunnen de zittingen van de commissies bijwonen (art. 16, 6e alinea en art. 18, 2e alinea) evenwel zonder over een beslissende stem te beschikken. Op dit ogenblik functioneren acht dergelijke commissies: drie nederlandstalige (Antwerpen, Gent en Leuven), vier franstalige (Charleroi, Luik, Namen en Bergen) en één tweetalige (Brussel). De bevoegdheden van deze commissies zijn zeer groot: zij wijzen de plaats aan waar de internering zal plaatsvinden (art. 14); zij gelasten desgevallend de overbrenging van de geïnterneerde naar een andere inrichting (art. 15); zij kunnen voor de geïnterneerde een stelsel van beperkte vrijheid toestaan (art. 15); zij houden zich op de hoogte van de toestand van de geïnterneerde en kunnen zich met het oog daarop naar de plaats van zijn internering begeven of deze taak aan één van de leden opdragen (art. 18); en zij beslissen over de invrijheidstelling van de geïnterneerden zowel op proef als definitief (art. 18) en kunnen deze invrijheidstelling op proef eventueel herroepen (art. 20).

Om in vrijheid gesteld te worden dienen de geestestoestand van de betrokkene voldoende te zijn verbeterd, en de voorwaarden voor de reclassering vervuld. Wordt een verzoek tot invrijheidstelling vanwege een geïnterneerde of zijn raadsman door de C.B.M. afgewezen, dan kan het pas na 6 maanden worden hernieuwd. Bovendien kan geen beroep worden ingesteld door de geïnterneerde en zijn raadsman tegen de beslissing van de C.B.M. die het verzoek verwerpt. Enkel voorziening in Cassatie staat dan open. Hetzelfde geldt voor de herroeping van de invrijheidstelling op proef. Het parket daarentegen kan steeds hoger beroep (verzet) instellen tegen de beslissingen van de commissies tot de invrijheidstelling op proef of definitief (art. 19). Dit verzet heeft schorsende werking, en heeft tot gevolg dat de zaak in hoger beroep aanhangig zal gemaakt worden bij de Hoge Commissie tot Bescherming van de Maatschappij, die bevoegd is voor heel het rijk. Zij is samengesteld uit een werkend of eremagistraat van het Hof van Cassatie of van een Hof van Beroep, een advocaat en de geneesheer-directeur van de antropologische dienst bij de strafinrichtingen (art. 13).

b. De internering van veroordeelden

Ook veroordeelden kunnen aan de wet op de bescherming van de maatschappij onderworpen worden, hoewel de interneringsprocedure voor deze groep fundamenteel verschilt van de procedure voor verdachten.

Als een wegens misdaad of wanbedrijf veroordeelde persoon zich tijdens zijn hechtenis lijkt te bevinden in één van de toestanden bedoeld door art. 21 van

de wet van 1 juli 1964 kan hij worden overgebracht naar een psychiatrische afdeling van een strafinrichting die het Bestuur der Strafinrichtingen aanwijst. Op de psychiatrische afdeling wordt de veroordeelde dan onderzocht door de geneesheer-antropoloog. Bij bevestiging van het bestaan van geestesstoornissen zendt de directeur het advies van de geneesheer-antropoloog en een verslag aan de voorzitter van de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij. Deze commissie zendt het verslag met haar eigen advies aan de Minister van Justitie, die uiteindelijk beslist over de internering. Hij kan dit echter niet zonder overeenstemmend advies van de C.B.M.

De veroordeelde, die krachtens deze procedure wordt geïnterneerd ondergaat dan verder zijn straf, doch in een Inrichting tot Bescherming van de Maatschappij. Hij ressorteert onder de bevoegdheid van de Minister van Justitie. Dit heeft onder meer als gevolg dat de geïnterneerde veroordeelde zijn vrijlating niet kan aanvragen zolang de normale straftijd niet voorbij is. Indien de Commissie oordeelt dat voor het verstrijken van de straftermijn de internering niet meer nodig is, kan de Minister van Justitie beslissen dat de betrokkene terugkeert naar de strafinrichting waar hij voordien in hechtenis was, en er verder zijn straf uitzit. De tijd van de internering wordt dan beschouwd als hechtenistijd. Omgekeerd kan de betrokkene geïnterneerd blijven ook al is zijn straftijd voorbij, daar een ministerieel interneringsbevel dat niet is ingetrokken voor onbepaalde tijd uitwerking blijft hebben.¹ Vanaf dan is de gewone regeling voor internering en invrijheidstelling van toepassing, en oefent de C.B.M. verder haar gewone bevoegdheden uit.

2. Frequentie van internering

a. Globale cijfers

Uit de gerechtelijke statistieken blijkt dat sedert 1965 de rechterlijke macht jaarlijks tussen 250 en 500 *beklaagden* interneert. Tijdens de eerste jaren na de wijziging van de Wet op het Sociaal Verweer (1964) werd van deze mogelijkheid intenser gebruik gemaakt dan tijdens de jaren zeventig (figuur 1). Waar in 1965 nog 496 en in 1968 nog 464 verdachten werden geïnterneerd daalde dit aantal geleidelijk tot het in 1976 een absoluut dieptepunt bereikte. Slechts 265 verdach-

1. Zie over dit onderwerp ook nog in *Panopticon*:

- ALLEMEERSCH, R.L., Ambulante hulpverlening bij delinquenten, *Panopticon*, 1980, 463.
- DIJKMANS, I., De internering van veroordeelden krachtens een beslissing van de Minister van Justitie: een maatregel van onbepaalde duur?, *Panopticon*, 1980, 223.
- BROOThAERTS, J.P. en MENTENS, R., Zijn er in de huidige context behandelingsmogelijkheden op een Afdeling Sociaal verweer, *Panopticon*, 1982, 435.
- MATHEEUSSEN, C., Rechterlijke bescherming inzake uitvoering van de internering: een taak voor de Raad van State, *Panopticon*, 1982, 42.
- DE WAELE, J.P., Enkele dysfuncties van de wet tot bescherming van de maatschappij, *Panopticon*, 1983, 231.
- BROOThAERTS, J.P., MENTENS, R. en DE SOETE, G., De verblijfsduur van geïnterneerden in een bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij: een empirisch onderzoek, *Panopticon*, 1984, 495.
- MANSSENS, M. en VANDENBROUCKE, M., Ambulante hulpverlening aan delinquenten, *Panopticon*, 1984, 321.
- IGODT, e.a., Spoedhospitalisatie psychiatrie, *Panopticon*, 1985, 21.

ten werden in dat jaar door de rechtsmachten geïnterneerd. Op het einde van de jaren '70 stabiliseerde de frequentie van internering zich op gemiddeld 300 gevallen per jaar. Ten aanzien van de totale in aanmerking komende populatie, d.i. het aantal personen dat omwille van misdaden en wanbedrijven werd geïnterneerd of veroordeeld, blijft dit een uiterst kleine groep, nl. 1 tot 2 %.

Ook het aantal *veroordeelden* dat krachtens art. 21 van dezelfde wet werd geïnterneerd blijkt eerder gering. In 1970 werden 32 veroordeelden administratief geïnterneerd, het hoogste aantal sinds 1964. Ook dit cijfer lijkt eerder af dan toe te nemen. In functie van het gemiddelde aantal veroordeelden (3000/jaar) maakt deze groep minder dan 1 % uit van het veroordeeldenbestand.

Figuur 1. Evolutie van het aantal interneringen tussen 1965 en 1980

Bron: Verdachten: gerechtelijke statistieken; Veroordeelden: Vijfjaarlijkse Verslagen B.B.S.

Eén en ander wijst erop dat in ons land eerder *weinig* wordt geïnterneerd. Eerstens blijkt uit epidemiologisch en statistisch onderzoek dat de psychiatrische morbiditeit in de doorsneebevolking hoger ligt dan de proportie officieel gelabelde psychiatrische patiënten onder de delinquenten, d.w.z. de verhouding geïnterneerde en veroordeelde beklagden. De Groot (1971) b.v. constateerde op basis van 17 prevalentieonderzoeken uitgevoerd in de V.S., West-Duitsland, China, Denemarken, Zweden, Canada, Groot-Brittannië en Noorwegen dat het aantal personen met psychiatrische problemen kon oplopen van 8 tot 815 per 1000 onderzochte personen, en het aantal psychotici alleen van 3,8 tot 15,7 %, cijfers die reeds veel hoger liggen dan de interneringsproporties. Secundo blijkt uit commentaren van gevangenisdirecties en uit wetenschappelijke rapporten

dat ook onder de gewone veroordeelden veel 'psychiatrische gevallen' voorkomen, en dat dit aantal groeit. Op basis van de verschenen rapporten kan geconcludeerd worden dat afhankelijk van het type populatie 1 tot 3 % van de gedetineerde veroordeelden lijdt aan één of andere vorm van psychose, 1 tot 4 % aan zwakzinnigheid, en 1 tot 7 % aan neuroses. De cijfers m.b.t. de andere categorieën (drugverslavingen, alcoholisme, persoonlijkheidsstoornis en psychopathie) lopen sterk uiteen, wellicht te wijten aan inaccurate definities en verschillen in diagnostische methodes. Ook deze cijfers, zelfs met uitsluiting van de problematische categorieën psychopathie en verslavingen, liggen een flink stuk hoger dan de cijfers die men vanuit de toepassing van de wet op het sociaal verweer kan aflezen.

Waarom deze lage cijfers, en waarom deze daling? Empirische verklaringen zijn in ons land niet aanwezig, gezien straftoemingsonderzoek nog niet werd uitgevoerd. Hypothetisch kunnen we echter verwachten dat een aantal remmingsmechanismen in de rechtsgang zijn ingebouwd die het aantal interneringen drukken, o.m. op *het niveau van de rechter*. Zo kan men onderstellen dat a) een deel van de populatie die psychiatrische problemen vertoont, onvoldoende signalen uitzendt opdat de aandacht van de oordelende rechter op het bestaan van het psychiatrisch probleem gevestigd wordt; b) rechters vanuit de ervaring van een sterke incompatibiliteit tussen straffen en hulpverleningsrationaliteiten zo weinig mogelijk gebruik willen maken van 'alternatieve' reactiewijzen (zoals ze evenmin van probatie/opschorting gebruik maken); c) rechters te veel nadelen aan deze maatregel toeschrijven, o.m. dat de uitvoering hen volledig ontsnapt, dat de maatregel inhoudelijk weinig of niets voorstelt, dat de maatregel door de publieke opinie te soepel bevonden wordt... en d) een aantal psychiatrisch zieke wetsovertreders wel degelijk als dusdanig gediagnosticeerd worden, doch langs andere kanalen in de ambulante of institutionele zorg terecht komen (b.v. probatie, praetoriaanse probatie, berisping met als voorwaarde psychiatrische behandeling). Op het niveau van de *psychiatrische deskundigen* kunnen we dr. Vandenbroucke citeren, die enkele jaren terug in dit tijdschrift suggereerde dat experts meer en meer weigeren internering voor te stellen bij psychisch gestoorden die minder ernstige feiten plegen. Hij zelf pleit ervoor de maatregel enkel voor te stellen als een therapeutische maatregel aangewezen is, of als er sprake is van een ernstige situatie (d.w.z. zware stoornis, ernstig delict, gevaarlijkheid ...). Dat minder geïnterneerd wordt omwille van *administratieve redenen*, o.m. omdat de Inrichtingen ter Bescherming van de Maatschappij overbevolkt zijn, zoals in het Vijfjaarlijks Verslag van het Bestuur Strafinrichtingen wordt gesuggereerd, lijkt ons minder overtuigend, gezien de daling van het aantal geïnterneerden in dergelijke inrichtingen sedert 1974 plaatsen moet hebben vrijgemaakt, en administratieve problemen niet noodzakelijk een directe weerslag hebben op de straftoemeting, maar eerder op de strafuitvoering (i.c. de beslissingen van de C.B.M.'s).

b. Variaties volgens gerechtelijk arrondissement, rechtbank, ...

De trend minder te interneren is evenwel niet in alle *gerechtelijke arrondissementen* even voelbaar. Zij is zeer uitgesproken in de gerechtelijke arrondisse-

menten Brussel, Antwerpen, Luik, Bergen, Gent, Charleroi, Leuven en Namen, maar veel minder in Turnhout, Doornik, Dendermonde en Brugge.

Uit de cijfers blijkt verder dat vooral *onderzoeksgerechten* interneren. Tussen 1965 en 1980 werd 73 % van de beklaagden geïnterneerd door een onderzoeksgerecht, en slechts 27 % door een vonnisgerecht. Tevens kunnen we aflezen dat 11 % van de geïnterneerden *na hoger beroep* (verzet, beroep) werd geïnterneerd. Bij afwezigheid van empirisch straftoemetingsonderzoek terzake is het evenwel niet mogelijk deze twee besluitvormingsmomenten (onderzoeks-/vonnisrechtbank, en beroep/verzet ...) te ontleden.

3. De uitvoering van de maatregel door de commissie ter bescherming van de maatschappij

a. De case-load van de commissies

De case-load van de verschillende C.B.M.'s kan slechts bij benadering worden vastgesteld. In de Gerechtelijke Statistieken wordt immers geen informatie m.b.t. de werking van de C.B.M.'s gepubliceerd. Ten einde benaderend de case-load te kunnen bepalen maakten we gebruik van de statistieken met betrekking tot de eerste beslissing genomen door de C.B.M.'s na het bevel tot internering met betrekking tot opsluiting in een inrichting of invrijheidstelling. De getallen opgenomen in tabel 1 verwijzen derhalve naar het aantal geïnterneerden over wie de betrokken commissies in de loop van het betrokken jaar een eerste beslissing hebben genomen. Uit deze cijfers kan men nu afleiden dat de C.B.M.-Antwerpen gemiddeld 96 nieuwe interneringen per jaar onder haar bevoegdheid kreeg, de C.B.M. van Gent 57 en de C.B.M.-Vorst/Brussel 50. Weinig nieuwe gevallen kregen de C.B.M.'s van Charleroi (17), Namen (17) en Leuven (22). Op te merken valt eveneens dat de verzwaring van de case-load van de C.B.M.-Antwerpen in vergelijking met deze van de andere commissies relatief groot blijft.

Uit de vergelijking van de cijfers m.b.t. de eerste beslissingen en deze van de definitieve invrijheidstellingen kan men bovendien afleiden dat de case-load van de C.B.M.'s van jaar tot jaar toeneemt, gezien elk jaar meer personen worden geïnterneerd dan er definitief in vrijheid worden gesteld. Hoewel het aantal rechterlijke beslissingen tot internering een dalende trend vertoont, blijven de beslissingen tot definitieve invrijheidstelling sterk achter. Dit brengt mee dat het aantal personen dat onder de wet op het sociaal verweer gevat zit van jaar tot jaar sterk aangroeit. Uitsplitsing van deze toename naar C.B.M. wat tevens een beter zicht zou geven op de uiteindelijke case-load van de commissies, is echter gezien het gebrek aan differentiëring in de Gerechtelijke Statistieken onmogelijk.

b. Besluitvorming door de C.B.M.

Hoewel de wet uitdrukkelijk voorziet dat de internering kan plaatsvinden in rijks- en in privé-instellingen blijkt uit tabel 2 dat geïnterneerden nog steeds het meest in rijksinstellingen terecht komen. Hoewel het aantal onder hen dat in deze rijksinrichtingen wordt opgesloten sedert 1964 meer dan gehalveerd is (van 313 tot 146) blijkt het aantal plaatsingen in privé-inrichtingen en het aantal on-

Tabel 1: Aantal geïnterneerden over wie de C.B.M. een eerste beslissing nemen na het rechterlijk bevel tot internering, en aantal definitieve invrijheidsstellingen, tussen 1965 en 1979.

Aantal eerste beslissingen	Totaal																
	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	65-79	±
Antwerpen	114	83	96	126	106	82	105	111	54	85	79	91	110	105	98	1445	96
Charleroi	26	31	7	21	23	21	16	13	13	15	7	14	6	7	17	257	17
Bergen	41	41	30	38	30	28	31	26	36	29	28	34	21	24	16	453	30
Gent	77	80	63	75	50	67	54	60	30	33	73	58	49	41	48	858	57
Leuven	28	27	37	26	36	23	40	27	12	19	16	13	5	13	6	328	22
Luik	33	31	32	37	25	28	15	26	39	26	23	20	18	21	16	390	26
Vorst/Brussel	62	64	61	82	67	42	68	58	28	23	33	37	46	38	48	757	50
Namen	29	30	20	13	12	17	18	17	3	11	11	17	15	15	21	249	17
TOTAAL	410	387	366	418	349	308	347	338	215	241	270	284	270	264	270	4737	
Aantal def. I.V.	123	75	98	115	77	136	134	76	74	56	61	18	52	40	-		

Bron: Vijfjaarlijkse Verslagen van het Bestuur Strafinrichtingen.

middellijke invrijheidstellingen slechts lichtjes gestegen. Plaatsingen in privé-inrichtingen blijven eerder uitzondering dan regel: slechts één op tien geïnterneerden geniet van deze maatregel. Verder worden vier op tien geïnterneerden onmiddellijk (op proef) in vrijheid gesteld. Eén en ander suggereert dat de daling van het aantal interneringsuitspraken enkel de rijksinstellingen heeft ontlast, en geen noemenswaardige invloed heeft uitgeoefend op de alternatieve plaatsingen (privé-inrichtingen, onmiddellijke invrijheidstelling). In de mate echter dat de afname van het aantal interneringsmaatregelen inhoudt dat nog slechts de meest ernstige gevallen worden geïnterneerd, en dat dus de gemiddelde psychiatrische en gerechtelijke problematiek per geïnterneerde verscherpt, is deze evolutie niet verwonderlijk te noemen.

Tabel 2: Beslissing genomen door de C.B.M. bij de eerste verschijning van de geïnterneerde (1965-1979)

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	
<i>In absolute cijfers</i>								
direct ontslag	97	70	80	95	97	69	109	
privé-inricht.	6*	24*	13*	20*	20*	7	11	
rijksinstelling	313	317	286	323	252	232	227	
	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
<i>In absolute cijfers</i>								
direct ontslag	67	25	16	73	90	93	106	103
privé-inricht.	24	10	17	22	26	27	31	21
rijksinstelling	247	180	208	175	168	150	127	146
	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	
<i>In percentages</i>								
direct ontslag	24	18	22	23	28	22	31	
privé-inricht.	1*	6*	4*	5*	6*	2	4	
rijksinstelling	76	82	78	77	72	75	65	
	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
<i>In percentages</i>								
direct ontslag	20	12	7	27	32	34	40	38
privé-inricht.	7	4	7	8	9	10	12	8
rijksinstelling	73	84	86	65	59	56	48	54

Bron: Vijfjaarlijkse Verslagen van het Bestuur Strafinrichtingen.

* Totaal aantal plaatsingen in privé-inrichtingen, latere verschijningen inbegrepen.

Hoewel in de loop van de beschouwde periode sterk verminderd, blijven de rijksinstellingen van Merksplas en Doornik de grootste aantallen opnemen. (ta-

bel 3). Onder de tussen 1965 en 1969 in rijksinrichtingen geplaatste geïnterneerden (N=1491) bevonden zich 152 vrouwen ($\pm 10\%$). Zij werden opgesloten in Bergen (50), St.-Andries (80) en Vorst (22). In 1970-1974 nam Doornik niet meer het grootste aantal nieuwe geïnterneerden op, maar wel Merksplas (40%). Deze toename werd mogelijk door de uitbreiding van Merksplas, noodzakelijk wegens de afschaffing van de inrichting voor geesteszieken te Rekem in 1967. Ook Turnhout diende meer geïnterneerden op te nemen (15% versus 7% in 1965-1969). De laatste periode aanvaardde de I.B.M. Doornik beduidend minder nieuwe gevallen, nl. 295 (cfr. 427). Dit werd mogelijk door de sterke daling van het aantal geïnterneerden, alsook door de opening van de nieuwe inrichting in Paifve.

Tabel 3: Spreiding van de interneringen over de rijksinrichtingen

	1965-69	1970-74	1975-79
Bergen	50	15	18
Doornik	627	427	295
Merksplas	597	436	262
St.-Andries	80	46	20
Vorst	22	9	2
Turnhout	115	161	112
Paifve	-	-	57
TOTAAL	1491	1094	766

Variatie naar C.B.M.

Hoewel deze cijfers suggereren dat de commissies zich iets soepeler zijn gaan opstellen verschillen ze onderling nogal in hun praktijk (tabel 4). Weliswaar is het aantal plaatsingen in rijksinstellingen bij elke C.B.M. sterk gedaald, hun keuze voor onmiddellijke invrijheidstelling en plaatsing in privé-inrichtingen verschilt grondig. Een aantal commissies stellen meer geïnterneerden onmiddellijk vrij op proef. Onder meer de C.B.M.'s Antwerpen, Gent en Vorst/Brussel tonen zich op dit gebied soepeler dan vroeger. Het zijn wellicht niet toevallig de drie commissies met de grootste case-load. De C.B.M.'s Charleroi, Bergen, Namen en Leuven tonen zich op dit vlak integendeel minder soepel. Een aantal van deze laatste commissies plaatst dan echter meer geïnterneerden in privé-inrichtingen. Bergen, Namen en vooral Leuven laten zich hier opmerken. Ook Antwerpen scoort op dit vlak gunstig.

Twee commissies springen speciaal in het oog, i.c. de C.B.M.-Leuven en de C.B.M.-Namen. Beide commissies tonen zich gereserveerd ten aanzien van het plaatsen van geïnterneerden in rijksinrichtingen. Terzelfdertijd opteren zij uitgesproken voor opnames in privé-inrichtingen.

In zijn Vijfjaarlijks Verslag suggereert het Bulletin van het Bestuur Strafinrichtingen dat de overbevolking van de rijksinrichtingen de politiek van de C.B.M.-Namen bepaalt. Het feit dat de C.B.M.-Namen tussen 1965 en 1969 36 (35%), tussen 1970 en 1974 22 (33%) en tussen 1975 en 1979 34 (43%) privé-plaatsingen uitvoerde, zou een reactie zijn tegen het chronisch plaatsgebrek in de rijksinrichting van Doornik. De vraag rijst dan evenwel waarom ook de andere commissies de weg van de C.B.M.-Namen niet volgen?

Tabel 4: Beslissingen genomen bij de eerste verschijning van de geïnterneerde naar C.B.M.

		1965-69*	1970-74	1975-79
<i>Antwerpen</i>	in vrijheid gesteld	28 (148)	16 (72)	38 (184)
	naar privé-instel.	4 (19)	2 (7)	10 (50)
	naar rijks-instel.	72 (376)	82 (358)	52 (249)
<i>Charleroi</i>	in vrijheid gesteld	20 (27)	27 (21)	20 (10)
	naar privé-instel.	0 (0)	0 (0)	2 (1)
	naar rijks-instel.	80 (102)	73 (57)	78 (40)
<i>Bergen</i>	in vrijheid gesteld	11 (19)	5 (7)	8 (10)
	naar privé-instel.	0 (0)	0 (0)	7 (8)
	naar rijks-instel.	89 (161)	95 (143)	85 (105)
<i>Gent</i>	in vrijheid gesteld	22 (85)	20 (49)	50 (135)
	naar privé-instel.	3 (10)	3 (7)	3 (9)
	naar rijks-instel.	78 (270)	77 (188)	47 (125)
<i>Leuven</i>	in vrijheid gesteld	42 (64)	31 (38)	28 (15)
	naar privé-instel.	6 (9)	7 (8)	25 (13)
	naar rijks-instel.	58 (91)	62 (75)	47 (25)
<i>Luik</i>	in vrijheid gesteld	11 (17)	19 (25)	22 (22)
	naar privé-instel.	5 (8)	7 (9)	6 (6)
	naar rijks-instel.	89 (138)	75 (100)	72 (70)
<i>Vorst</i>	in vrijheid gesteld	20 (66)	29 (63)	44 (88)
	naar privé-instel.	1 (1)	7 (16)	3 (6)
	naar rijks-instel.	80 (270)	64 (140)	53 (108)
<i>Namen</i>	in vrijheid gesteld	12 (13)	17 (11)	3 (2)
	naar privé-instel.	35 (36)	33 (22)	43 (34)
	naar rijks-instel.	88 (91)	50 (33)	54 (43)
<i>Som</i>	in vrijheid gesteld	23 (439)	20 (286)	34 (465)
	naar privé-instel.	4 (83)	5 (69)	9 (127)
	naar rijks-instel.	77 (1491)	75 (1094)	56 (766)

Bron: Vijfjaarlijkse Verslagen van het Bestuur Strafinrichtingen

* Daar het aantal plaatsingen in privé-inrichtingen tussen 1965 en 1969 niet enkel de eerste beslissingen betreffen, kunnen de percentages meer dan 100 bedragen, en kunnen geen globale percentages worden berekend.

De hoge frequentie plaatsingen in privé-inrichtingen door de C.B.M.-Leuven heeft ongetwijfeld te maken met de relatief gunstige verhouding tussen het aantal psychiatrische inrichtingen dat in deze regio aanwezig is (Bierbeek, Tienen, Lovenjoel, Kortenberg) en het relatief geringe aantal geïnterneerde delinquenten, te meer daar sommige van deze instellingen een vrij open politiek voer(d)en t.o.v. aanvragen van geïnterneerden. Zij beperken zich evenwel tot het opnemen van geïnterneerden die afhangen van de C.B.M.-Leuven, zodat eventuele aanvragen van andere C.B.M.'s, b.v. Antwerpen, gewoonlijk geweigerd worden. Het relatief kleine aantal privé-plaatsingen bij de meeste C.B.M.'s wijst dan ook eerder op een restrictief opnamebeleid vanwege de privé-psychiatrische inrichtingen dan op een gebrek aan soepelheid vanwege de C.B.M. zelf.

Invrijheidstelling en herroeping

Tabel 5: Evolutie van de rechterlijke beslissingen tot internering en van de beslissingen van de Commissies tot Bescherming van de Maatschappij

	<i>Rechterlijke beslissing Beslissingen v/d Commissies tot Bescherming v/d Maatschappij</i>			
	<i>tot internering</i>	<i>Herroepingen</i>	<i>Definitieve I.V.</i>	<i>I.V. op proef</i>
1965	496	85	123	327
1966	353	97	75	194
1967	439	92	98	137
1968	464	81	115	238
1969	349	70	77	195
1970	310	83	136	217
1971	266	60	134	157
1972	352	45	76	126
1973	291	37	74	102
1974	310	57	56	126
1975	330	42	61	113
1976	265	6	18	88
1977	270	38	52	127
1978	321	39	40	122

Bron: Gerechtelijke Statistieken, Sociaal Verweer, tabel 2.

Wat de aantallen definitieve invrijheidstellingen betreft, hebben we reeds opgemerkt dat het aantal sinds 1965 drastisch is afgenomen en dat het een flink stuk onder de aangroei cijfers blijft. Het aantal personen dat in het stelsel van internering gevat zit, neemt van jaar tot jaar toe, met alle gevolgen voor de kwaliteit van de behandeling en de besluitvorming. Tevens blijkt dat het aantal invrijheidstellingen op proef ongeveer stabiel blijft, terwijl het aantal herroepingen van de invrijheidstelling op proef afneemt. Dit laatste kan zowel aanwijzen op een verantwoord besluitvormingsproces, als op een grotere tolerantie bij conditiebreuk.

Bepalende factoren

Wie in privé-inrichtingen of in rijksinstellingen wordt geplaatst, en wie onmiddellijk wordt vrijgesteld, valt uit de officiële statistieken niet te achterhalen. Onderzoek naar de besluitvorming terzake in de C.B.M.-Leuven tussen 1965-1975 (Goethals, De Graef, Verrydt en Vettenburg, 1983), en 1976-1980 (Debaere G., 1983) maakt evenwel één en ander duidelijk.

Uit dit onderzoek naar de populatiekenmerken en de loopbaanpatronen van 160 geïnterneerden die tussen 1965 en 1975 onder de C.B.M.-Leuven waren gekomen en door haar definitief vrijgesteld, bleek dat vrouwen, geïnterneerden die konden terugvallen op partners of verwanten, die geen gerechtelijk verleden hadden en geen diagnose van psychopaat hadden gekregen, meer kans hadden op onmiddellijke vrijstelling en ambulante behandeling dan mannen, die alleenstaand waren, vroeger met het gerecht in aanraking waren gekomen, en psychopaat gelabeld. Wat de plaatsing in privé-inrichtingen betrof, bleek de opleidingsgraad te differentiëren: geïnterneerden die voortgezet onderwijs hadden genoten hadden meer kans op plaatsing in een privé-inrichting dan hun collega's die slechts lager onderwijs hadden genoten ($p < .01$). Debaere (1983) constateerde

dat op zijn 30 gevallen alle vrouwen naar privé-inrichtingen werden overgebracht.

Het valt evenwel te vrezen dat aan deze relatief gunstige ontwikkeling een einde zou kunnen komen. Vastgesteld wordt dat de privé-psychiatrische inrichtingen sinds enkele jaren een rigoureuzer opnamebeleid zijn gaan voeren. Tegenwoordig worden strengere selectiecriteria gehanteerd daar de integratie van de psychiatrische delinquent geregeld aanleiding gaf tot moeilijkheden. Bovendien kan men verwachten dat tengevolge het tekort aan middelen dat zich tengevolge van de economische toestand sterker laat voelen, de geïnterneerden als marginale groep zonder middelen, en frequent administratief met R.I.Z.I.V. niet in orde, als eersten uit de boot zullen vallen.

4. Profiel van de geïnterneerde populatie

a. Delinquentieprofiel

Tabel 6 presenteert het type van de gepleegde feiten. Uit deze tabel blijkt dat 46 % van de geïnterneerden geïnterneerd werd omwille van vermogensdelicten, 17 % wegens doodslag of het vrijwillig toebrengen van ernstige lichamelijke letsels en 28 % wegens zedenfeiten. Onder de restgroep vinden we overwegend niet-gespecificeerde misdaden en wanbedrijven (15 % resp. 63 %), gevallen van inbreuken tegen het gezag, enkele gevallen van abortus en van kindermoord. Een vergelijking van dit delictenpatroon met dit van de veroordeeldenpopulatie maakt bovendien duidelijk dat vooral de groep zedendelinquenten oververtegenwoordigd is onder de geïnterneerdenpopulatie. Meer dan 1 op 4 van de geïnterneerden werd wegens zedendelicten geïnterneerd, terwijl in 1978 slechts 1 op 24 verdachten werd veroordeeld voor dergelijke feiten. Uitsplitsing binnen de categorie vermogensdelicten laat bovendien zien dat ook veel brandstichters worden geïnterneerd. Van het totaal aantal brandstichters dat tussen 1964 en 1980 werd gevonnist (N=931) werd 55 % veroordeeld en 45 % geïnterneerd. Tenslotte vinden we relatief veel ernstige gewelddelicten onder de geïnterneerde populatie (een schatting van 3 % op basis van de C.B.M.-Leuvingroep, tegenover 0.18 % in het veroordeeldenbestand). Eén en ander suggereert dat een internering sneller wordt opgelegd bij levensdelicten, brandstichtingen en zedendelicten.

Tabel 6: Verdeling van de geïnterneerden (1964-1980) en veroordeelden (1978) naar delicttype

aard van de feiten		% geïnterneerden	% veroordeelden
geweld tegen personen	(914)	16.96 %	17 %
moord/doodslag		3 % C.B.M.-Leuv.	0.18 %
zedendelicten	(1511)	28.25 %	4 %
vermogensdelicten	(2456)	45.59 %	38 %
brandstichting	(372)	6.90 %	1.19 %
diefstal/heling	(1704)	31,62 %	27,99 %
vermogensdelicten met list	(380)	7.05 %	7.89 %
vernielingen*			2.35 %
restgroep	(506)	9.39 %	41 %

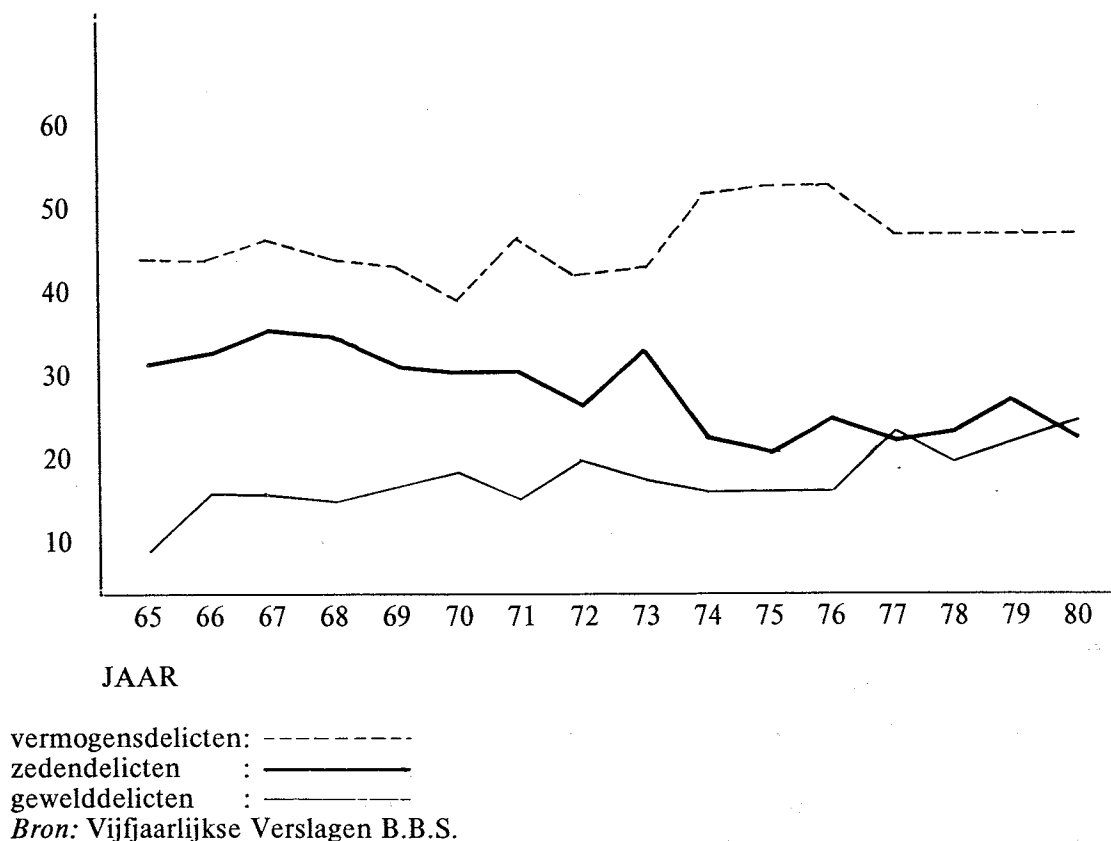
Bron: Gerechtelijke Statistieken, Sociaal Verweer.

* vormt geen aparte rubriek in de statistieken Sociaal Verweer.

Deze globale cijfers verdoezelen evenwel heel wat variatie naar tijdstip, rechtsgebied en geslacht.

Figuur 2 toont aan dat sinds 1964 (in absolute en in relatieve cijfers) minder wordt geïnterneerd wegens zedendelicten (van 149 (=31 %) in 1965 tot 60 (=22 %) in 1980) doch meer wegens gewelddelicten (van 13 (=9 %) in 1965 tot 39 (=23 %) in 1980).

Figuur 2.: Evolutie van het aantal interneringen naar delicttype (in percentages)

Ook het aantal brandstichters in de geïnterneerdenpopulatie is toegenomen, nl. van 16 in 1965 (3 %) tot 31 in 1980 (12 %). Merken we op dat deze tendens ook bij de veroordeeldenpopulatie teruggevonden wordt. Verder verschillen deze delictcijfers grondig naar rechtsgebied. Zo konden we na vergelijking van de populatie C.B.M.-Leuven met de nationale populatie vaststellen dat in de betrokken periode (1964-1980) de rechtsmachten in het gerechtelijk arrondissement Leuven veel gevoeliger waren voor seksuele delicten. In vergelijking met de 28 % nationaal werden 37 % van de geïnterneerden in het rechtsgebied Leuven wegens zedenfeiten geïnterneerd. Het ligt in de lijn van de verwachtingen dat ook andere rechtsgebieden specifieke voorkeur zullen vertonen, al is empirische bevestiging terzake afwezig. Tenslotte dienen we nog te vermelden dat de delicten waarvoor geïnterneerd werd grondig verschillen tussen mannen en vrouwen. Weliswaar nemen in beide groepen de vermogensdelicten de belangrijkste plaats in (45.22 % bij de mannen, 50.22 % bij de vrouwen), doch vrouwen worden fre-

quenter geïnterneerd wegens gewelddelicten (30.05 % versus 15.82 %) en minder frequent wegens zedendelicten (9.34 % versus 29.53 %). Ook binnen de categorie vermogensdelicten vinden we belangrijke verschillen: relatief meer vrouwen worden geïnterneerd wegens brandstichting (22 % versus 14 %), en gewone diefstallen (36.18 % versus 19.40 %). Bij mannen primeren integendeel vermogensdelicten met verzwarende omstandigheden (50.99% versus 21.6%) (tabel 7).

Tabel 7: Delictenpatroon van geïnterneerden naar geslacht (1964-1980)

delicttype	mannen		vrouwen	
		%		%
gewelddelicten	790	15.82	119	30.05
sexuele delicten	1474	29.53	37	9.34
vermogensdelicten	2257	45.22	199	50.22
brandstichting	328	14.54	44	22.11
valsheid	226	10.01	28	14.07
diefstal verzw.	1151	50.99	43	21.60
diefstal	438	19.40	72	36.18
oplichting	86	3.81	10	5.02
misbruik vertrouwen	28	1.24	2	1.00
andere	470	9.41	41	10.35

Bron: Gerechtelijke Statistieken, Sociaal Verweer.

b. Gerechtelijke en interneringscarrière

De Gerechtelijke Statistieken bevatten geen informatie m.b.t. de gerechtelijke carrière van de geïnterneerden.

Uit de beschrijving van de steekproef van 160 geïnterneerden die tussen 1964 en 1980 onder de bevoegdheid van de C.B.M.-Leuven ressorteerden (Goethals, J. e.a., 1983) kan evenwel afgelezen worden dat ongeveer de helft van de nieuw – geïnterneerden reeds een gerechtelijke carrière achter de rug heeft, bestaande uit één of meer correctionele veroordelingen: 18 % werd éénmaal, en 31 % meerdere malen door de correctionele rechtbank veroordeeld. Van deze groep startte ruim de helft (64 %) zijn carrière vóór de leeftijd van 25 jaar. De meerderheid werd veroordeeld wegens vermogensdelicten (38 %), wegens zedenfeiten (16 %) en wegens ‘verboden handelingen’ (21 %) (o.m. ordeverstoringen, desertie, verkeersinbreuken, niet betalen van belastingen en boetes ...). In tabel 8 worden ook de gerechtelijke carrières van de geïnterneerdengroep uit Merksplas (gemeten ten aanzien van de groep 1972-74 en de groep 1982-83) voorgesteld. De cijfers maken duidelijk dat deze groepen gemiddeld een ernstiger carrière achter de rug hebben dan de doorsnee-geïnterneerde, wat suggereert dat C.B.M.’s rekening houden met deze factor bij hun beslissing geïnterneerden in rijksinstellingen op te sluiten.

Uit de gegevens m.b.t. de steekproef C.B.M.-Leuven 1964-80 blijkt verder dat ongeveer één vierde van de groep reeds geïnterneerd was geworden. Onder hen 23 éénmaal, 9 tweemaal, en 6 driemaal en meer. Naar gepleegde feiten bleek de carrière gedomineerd door zedenfeiten: 27 % werd vroeger reeds geïnterneerd wegens zedenfeiten, en nog 17 % wegens een combinatie van zeden- en vermo-

Tabel 8: De gerechtelijke carrière van de geïnterneerde bevolking

	C.B.M.-Leuven	Merksplas	
	1964-80	1972-74	1982-83
geen corr. veroordeling	51 %	24 %	38 %
één corr. veroordeling	18 %	15 %	16 %
meerdere corr. veroord.	31 %	61 %	46 %

Bron: — C.B.M.-Leuven: GOETHALS, J., e.a., Internering in België, 1983, p. 17-18.
 — Merksplas 1972-73: GOETHALS, J., niet gepubliceerde nota.
 — Merksplas 1982-83: DAS, D., Beschrijving en analyse van een geïnterneerdenpopulatie te Merksplas: een populatieonderzoek, 1983, p. 44.

gensdelicten. Vermogensdelicten werden door 32 % van de recidivisten gepleegd, gewelddelicten door 14 %. Wat de subgroep Merksplas 1982-83 betreft constateerde Das dat 38 % reeds geïnterneerd was geworden; wat Merksplas 1972-74 betreft, constateerden wijzelf dat 31 % reeds vroegere interneringen had opgelopen, overwegend wegens zeden- en vermogensdelicten.

c. Psychiatrisch profiel

De Gerechtelijke Statistieken geven evenmin informatie over de specificiteit van de psychiatrische stoornis aan de basis van de interneringsmaatregel. Uit tabel 9, weerom samengesteld op basis van elders gepubliceerde gegevens over vier groepen geïnterneerden (C.B.M.-Leuven 1964-80, Paifve 1976-79 en 1980 en Merksplas 1982), kan men evenwel één en ander m.b.t. de achterliggende psychopathologie afleiden.

Tabel 9: Aard van de psychiatrische stoornis bij vier subgroepen geïnterneerden (C.B.M.-Leuven 1964-1980, Paifve 1964-1980, en 1980 en Merksplas 1982)

Aard van de stoornis	C.B.M.-Leuven (N=160)	Paifve (N=68)	Merksplas (N=352)	Paifve (N=94)
zwakzinnigheid	34.4	14.7	23.8	14.9
psychopathie	16.6	45.6	21.3	47.8
psychopathologische stoornis				
neurose	4.6	9.8	3.5	3.2
schizofrenie	2	4.4	21.8	19.1
paranoia	3.3	4.4	8.6	7.4
manie-depressie	2.6	5.9	2	1
andere	6	7.35	3.5	1
organische	3.3	7.35	1	4.2
epilepsie	2.6	1.5	0.5	(13.8)
alcohol/drugs	3.3	7	10.7	(29.8+ 6.4)
rest	17.2	-	3	-

Bron: — C.B.M.-Leuven: GOETHALS, J., e.a., Internering in België, 1983.
 — Paifve: PACQAY, H.J., Bilan van 5 jaar toepassing van de wet tot bescherming van de maatschappij in de I.B.M. Paifve, 1980).
 — Merksplas: DAS, D., Beschrijving en analyse van de geïnterneerdenpopulatie te Merksplas, 1983.

(): secundaire diagnose

Beschouwt men de subgroep C.B.M.-Leuven als een (min of meer) representatieve steekproef van de doorsnee geïnterneerde bevolking, dan kan men concluderen dat in België ongeveer 3 op 10 verdachten geïnterneerd worden op basis van zwakzinnigheid, 1 op 6 op basis van psychopathie, en 2 op 10 op basis van één of andere psychopathologische stoornis, waaronder 1 op 20 op basis van neurose, en 1 op 30 op basis van epilepsie. Beschouwt men de subgroepen Paifve en Merksplas als steekproeven van de geïnstitutionaliseerde geïnterneerdenpopulatie, kan geconcludeerd worden dat rijksinrichtingen eerder de zwaardere gevallen opnemen: zwakzinnigen worden eerder in vrijheid gesteld en psychopaten komen frequenter in inrichtingen terecht (Goethals, J. e.a. 1983). Dit verklaart het geringere aantal van zwakzinnigen en het grotere aantal psychopaten in de rijksinstellingen. Ook het aantal klassieke psychosen (schizofrenie en paranoia) ligt hoger in rijksinrichtingen dan in de doorsnee geïnterneerde bevolking. Toch blijven de grote verschillen in aantal psychopaten tussen beide inrichtingen eerder opmerkelijk, tenzij deze verschillen teruggaan op verschillen in diagnosestelling. Mannen en vrouwen verschillen echter wat hun 'psychiatrische problemen' betreft. Uit hetzelfde onderzoek m.b.t. de geïnterneerden onder de C.B.M.-Leuven en uit buitenlandse rapporten blijkt dat mannen eerder geïnterneerd worden naar aanleiding van persoonlijkheidsstoornissen, psycho- of sociopathie, en vrouwen wegens neurotische en psychotische aandoeningen.

d. Sociografisch profiel

Wat *geslacht* betreft, werden tussen 1965 en 1980 396 vrouwen geïnterneerd (7.34 % van het totale geïnterneerdenbestand). Vergeleken met de verhouding mannen/vrouwen binnen het veroordeeldenbestand wijst dit op een ondervertegenwoordiging van vrouwen: tussen 1965 en 1980 vinden we onder de veroordeelden min. 18.94 % (1973) en max. 22.66 % (1965) vrouwen terug. Voor de veroordeeldenpopulatie bedraagt de ratio M/V dus 4/1, voor de geïnterneerden groep 13/1. Dit is een verrassende vaststelling in het licht van de algemene aanvaarde stelling dat afwijkend gedrag bij vrouwen minder wordt gepenaliseerd, doch eerder gepsychiatriseerd dan dit van mannen. Doch wellicht zijn verschillen in delictpatronen, verschillen in aard van de psychiatrische problematiek, en sociografische verschillen, naast rolopvattingen, eerder dan klassieke 'discriminatie'-patronen en -verschillen in psychiatrische morbiditeit hiervoor verantwoordelijk.

Wat de *leeftijd* betreft waarop geïnterneerden in het interneringscircuit terecht komen, blijkt dat geïnterneerden *vroeger* in het justitieel circuit terecht komen dan gewone veroordeelden: 42 % van de veroordeelde populatie is jonger dan 29 jaar, daar waar 46 % van de geïnterneerden jonger zijn dan 29 (cijfers van 1969). Bovendien blijkt dat mannen op jongere leeftijd worden geïnterneerd dan vrouwen. De betekenis van deze leeftijdsfactor is evenwel niet erg duidelijk. Het is niet uitgesloten dat potentieel geïnterneerden frequenter delicten plegen op jongere leeftijd; het is mogelijk dat psychiatrische syndromen die op gevaarlijkheid wijzen vroeg onderkend worden, en het is niet uitgesloten dat men ervan uitgaat dat (verplichte) psychiatrische hulpverlening meer succes heeft op jongere leeftijd. Verder blijkt uit tabel 10 dat geïnterneerden die in rijksinrichtingen opgesloten worden, iets ouder zijn dan hun collega's die onmiddellijk in vrijheid

gesteld worden of naar privé-inrichtingen worden verwezen. Meteen ontdekken we één andere potentiële factor waarop een C.B.M. zich steunt bij de beslissing iemand te plaatsen in een rijksinrichting of vrij te laten, hoewel deze leeftijdsfactor niet bleek te spelen in de beslissingspatronen van de C.B.M.-Leuven tussen 1964 en 1980 (Goethals e.a., 1983).

Meer dan de helft van de geïnterneerden is *ongehuwd*, en dit percentage ligt veel hoger dan dat van de veroordeeldengroep (28 %). Dit overwicht is trouwens nog meer uitgesproken in de recent-geïnstitutionaliseerde groepen in Merksplas (1982-83), en Paifve (1980), wat weer wijst op een belangrijk motief voor opsluiting. De sterke associatie tussen ongehuwd zijn en geïnterneerd worden dient vooral op rekening van de groep zwakzinnigen geschreven te worden, gezien zij veel minder dan de andere diagnostische groepen gehuwd zijn. Dit hangt samen met het feit dat in de C.B.M.-groep 43 % van de geïnterneerden bij familie of verwanten of in homes leefde, en dat 2 % alleenstaande was.

De gevolgde *scholing* is miniem te noemen. Meer dan de helft haalt slechts L.O., en 15 tot 30 % deed zelfs het L.O. niet uit. Mensen met hogere diploma's

Tabel 10: Sociografische kenmerken van geïnterneerde populatie

variabele		C.B.M.-Leuven 1965-80	Merksplas 1972-74	Merksplas 1982-83	Paifve 1982-83	Paifve 1 dec. 1980
leeftijd bij internering	29 jr	45.6	43.1	26.4	36.8	41.4
	30-39 jr	23.1	27.8	27.4	20.6	29.8
	39 jr	27.6	29.1	47.2	42.6	28.7
burgerlijke stand	gehuwd	34	31.5	16.4	33.8	19.1
	ongehuwd	54.7	58.8	67.2	50	61.7
	gescheiden	11.3	9.7	16.4	16.2	19.1
	weduwnaar					
relationele toestand	alleenst.	24.5				
	partner	32.7	niet bekend			niet bekend
	anders	42.9				
onderwijs niveau	max. L.O.	61.5		50	88.2	55.3
	max. S.O.	37.2		47.2	7.3	38.3
	H.O.	1.2		2.1	2.9	6.4
beroepsstatuut	werkend	62.9	95.1	85.1	58.82	52.1
	werkloos	17.6	2	14.9	16.2	35.1
	ander	19.5	2.9		11.7	10.6
socio-economische status VAN TULDER	1-3	5	4.1	18.9		
	4	7.5	7	8		
	5	34	46.4	47.3		
	6	40.3	40.5	10.9		
		N=160	N=352	N=201	N=68	N=94

Bronnen: C.B.M.-Leuven, GOETHALS, J. e.a., Internering in België
 Merksplas 72-74, GOETHALS, J., niet-gepubliceerd manuscript
 Merksplas 82-83, DAS, D., Beschrijving en analyse van de geïnterneerdenpopulatie
 te Merksplas, een populatieonderzoek
 Paifve, PACQAY, H.J., Bilan van 5 jaar toepassing van de wet tot bescherming van de
 maatschappij in de I.B.M. Paifve, *Bull. Best. Strafinrichtingen*.

zijn witte raven in het interneringscircuit, doch uitzonderingen bevestigen ook hier de regel. Met een uiterst gebrekkige scholingsgraad hangt uiteraard ook een inferieure professionele status samen. Geïnterneerden kennen een hogere werkloosheidsgraad dan de doornsee bevolking of de veroordeelde populatie (2.4 % in 1969), komen frequent terecht in het secundaire arbeidscircuit, en als ze dan toch aan de slag zijn, overwegend als arbeider (ongeschoold) in crisisgevoelige sectoren (o.m. bouwvakkers, handlangers, fabrieksarbeiders ...) (tabel 10).

Besluit

Als besluit van deze analyse van het beschikbare statistische materiaal vatten we de belangrijkste bevindingen kort samen.

1. Op het einde van de jaren zeventig stabiliseerde de frequentie van internering van verdachten zich op gemiddeld 300 gevallen per jaar. Ten aanzien van het totale veroordeeldenbestand blijft dit een uiterst kleine groep, die niet meer dan 1 à 2 % bedraagt.
2. Dit cijfer vormt het (voorlopig) eindpunt van een geleidelijke daling sedert 1965. Deze trend is evenwel niet in alle gerechtelijke arrondissementen even voelbaar.
3. In de gewone rechtbanken blijft internering overwegend een zaak van de onderzoeksgerechten (73 %). Bij de militaire rechtsmachten ligt dit net andersom.
4. De acht Commissies ter Bescherming van de Maatschappij verschillen grondig naar case-load en besluitvorming. Wat case-load betreft kan opgemerkt worden dat de C.B.M.-Antwerpen, Gent en Vorst-Brussel de grootste case-load hebben. Door het geleidelijk achteropblijven van de aantallen definitieve invrijheidstellingen neemt de case-load van alle C.B.M.'s evenwel stelselmatig toe. Verder verschilden de C.B.M.'s grondig naar de mate waarin ze gebruik maken van plaatsingen in privé- en rijksinrichtingen. Globaal echter neemt het aantal plaatsingen in rijksinrichtingen af.
5. Geïnterneerd wordt in de eerste plaats naar aanleiding van vermogensdelicten (46 %), verder voor zedenfeiten (28 %) en voor zware agressieve delicten (17 %). In vergelijking met het vergelijkbaar veroordeeldenbestand wijst dit op een oververtegenwoordiging van zware gewelddelicten, zedendelicten en brandstichting.
6. Sedert 1965 vinden we evenwel verschuivingen in dit delictenpatroon: er wordt minder geïnterneerd wegens zedendelicten, en meer wegens ernstige gewelddaden. Tevens lijkt dit delictenpatroon ook verschillend naar rechtsgebied en geslacht.
7. In België worden — in vergelijking met het buitenland — veel interneringen uitgesproken naar aanleiding van zwakzinnigheid, en relatief weinig naar aanleiding van psychotische toestanden. Mannen worden eerder geïnterneerd wegens persoonlijkheidsstoornissen, of psychopathie, en vrouwen wegens neuroses en psychotische aandoeningen. In het algemeen variëren de diagnosestellingen echter zo sterk dat een sluitende conclusie niet te formuleren valt.
8. Qua sociografische kenmerken verschillen geïnterneerden van de doorsnee bevolking en van de doorsnee veroordeelden. Als groep zijn ze jonger dan de doorsnee-veroordeelden, meer alleenstaand, hebben ze duidelijk minder scho-

ling gevolgd, ligt hun professionele status lager, komen ze frequenter terecht in de werkloosheid of in het secundaire arbeidscircuit, en als ze aan de slag geraken is dit overwegend als (ongeschoolde) in crisisgevoelige sectoren.

9. Vrouwen lopen minder kans op internering dan mannen.

Bibliografie

DAS, D., *Beschrijving en analyse van de geïnterneerdenpopulatie te Merksplas*, licentiaatsverhandeling criminologie, Leuven, 1983.

DEBAERE, G., *Psycho-sociale problemen bij geïnterneerden*, licentiaatsverhandeling criminologie, Leuven, 1983

DE GROOT, W.J.W., De geestelijke verzieking van het Nederlands volk. Slogan of realiteit?, *Med. Contact*, 1971, 815-822.

DUPONT, L., Te gek om los te lopen? Kritische bedenkingen over de internering, in *Te gek om los te lopen: Internering*, Studiedag B.E.M.A., Malle, 20.10.1982.

GOETHALS, J., *Beschrijving en analyse van de geïnterneerdenpopulatie Merksplas 1972-74*, niet gepubliceerde nota, 1984.

GOETHALS, J., *Internering in België 1964-1980: enkele statistische gegevens*, rapport Samenwerking Bestuur Strafinrichtingen-Universiteit, oktober 1984.

GOETHALS, J., DE GRAEF, R., VERRIJDT, J. en VETTENBURG, N., *Internering in België, Geïnterneerden onder de C.B.M.-Leuven, 1964-1975: populatie en interneringsverloop*, rapport Bestuur Strafinrichtingen-Universiteit, 1983.

N.I.S., Gerechtelijke Statistieken.

PAQUAY, H.J., PAQUAY, M., SCHOUTEDEN, P., Bilan van 5 jaar toepassing van de wet tot bescherming van de maatschappij in de I.B.M. Paifve, *Bulletin Bestuur Strafinrichtingen*, 1981, 2, 79-92.

PAQUAY, H.J., PAQUAY, M. en SCHOUTEDEN, P., Inrichting tot Bescherming van de Maatschappij te Paifve. Studie aangaande de periode van 1 dec. 1980 tot 15 jan. 1981, *Bulletin Bestuur Strafinrichtingen*, 1982, 1, 49-58.

VANDENBROUCKE, M., Bemerkingen bij het functioneren van de internering, (rubrieken) *Panopticon*, 1981, 2, 1, 80-85.

VAN KERCKVOORDE, J., Crimineel en geteld; een N.I.S.-statistiek over de prevalentie van delinquenten en de incidentie van misdadigheid, *Panopticon*, 1983, 4, 6, 562-579.